

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО. АГРАРНЕ ПРАВО

Шарапова Світлана Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри земельного та аграрного права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: sv.vetasharapova@gmail.com
ORCID 0000-0001-6731-7772

doi: 10.21564/2414–990x.141.129895
УДК 349.4

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Проаналізовано національне законодавство щодо раціонального використання земель лісогосподарського призначення. Розглянуто проблему щодо деградації земель та ґрунтів як на території України, так і в інших країнах. Вивчено наукові погляди щодо поняття раціонального використання земель. Системний аналіз законодавства в галузі раціонального використання земель лісогосподарського призначення дозволяє стверджувати, що воно перебуває на етапі становлення і потребує вдосконалення.

Ключові слова: охорона; землі; раціональне використання; деградація; ґрунти.

Шарапова С. В., кандидат юридических наук, доцент кафедри земельного и аграрного права, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков. e-mail : sv.vetasharapova@gmail.com ; ORCID 0000-0001-6731-7772

Некоторые вопросы рационального использования земель лесохозяйственного назначения

Анализируется национальное законодательство о рациональном использовании земель лесохозяйственного назначения. Рассматривается проблема деградации земель и почв как на территории Украины, так и в других странах. Исследованы научные взгляды на понятие рационального использования земель. Системный анализ законодательства в сфере рационального использования земель лесохозяйственного назначения позволяет утверждать, что оно находится на этапе становления и нуждается в усовершенствовании.

Ключевые слова: охрана; земли; рациональное использование; деградация; почвы.

Вступ. Одне з головних завдань земельної реформи – раціональне використання та охорона земель – сьогодні недостатньо реалізується. Роботи щодо раціоналізації землекористування та охорони земель проводяться досить повільно і як результат – деградація ґрунтового покриву деяких територій досягла критичного стану [1]. Продуктивність та якісний стан земель лісгосподарського призначення залежить від ефективного й раціонального використання землекористувачами даних земель. Щонайбільший негативний вплив на ґрунти виявляється в процесі їх використання. При цьому слід враховувати взаємозв'язок ґрунту з іншими природними об'єктами. З одного боку, використання земель у ряді випадків негативно впливає на стан не тільки ґрунтів, а й вод, лісів, надр, атмосферне повітря, рослинний і тваринний світ. З іншого боку, на стан ґрунтів також впливає господарська діяльність, не пов'язана з їх використанням: фізичні, хімічні, біологічні шкідливі впливи [2, с. 72]. Крім того, значної шкоди земельним угіддям в лісах завдають лісозаготівельні підприємства, якщо вони порушують вимоги щодо охорони земель.

Аналіз літературних даних і постановка задачі дослідження. Нераціональне використання земель лісгосподарського призначення призводить до зниження їх продуктивності, що безпосередньо відбивається на родючості ґрунтів і кінець-кінцем спричиняє деградацію земель. Вибір теми статті визначено актуальністю порушеної в ній проблеми щодо раціонального використання земель, їх деградації, яка розглядалася в роботах таких науковців, як В. Л. Мунтян (V. L. Muntian), М. В. Шульга (M. V. Shulha), П. Ф. Кулинич (P. F. Kulynych), В. В. Носік (V. V. Nosik), Т. В. Лісова (T. V. Lisova), Н. С. Гавриш (N. S. Havrysh) та ін.

Мета публікації. Головною метою публікації є дослідження актуальних питань щодо раціонального використання земель лісгосподарського призначення в умовах сучасної земельної реформи.

Виклад основного матеріалу. Деградація ґрунтів і ґрунтового покриву є там, де діяльність людини може бути визначена як нераціональна, логічно необумовлена, що не відповідає природному біосферному потенціалу конкретної території. Вивчивши стан ґрунтового покриву України, можна констатувати прогресивне деградування ґрунтів, що призведе до втрати їхньої продуктивності [3, с. 166]. Відповідно до ст. 171 Земельного кодексу України до деградованих земель належать: а) земельні ділянки, поверхня яких порушена внаслідок землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней, добування корисних копалин тощо; б) земельні ділянки з еродованими, перезволоженими, з підвищеною кислотністю або засоленістю, забрудненими хімічними речовинами ґрунтами та інші.

Законом України «Про охорону земель» [4] деградація земель визначається як природне або антропогенне спрощення ландшафту, погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов'язаних із землею природних компонентів. Деградація ґрунтів відповідно до ст. 1 зазначеного Закону – це погіршення корисних властивостей та родючості ґрунту внаслідок впливу природних чи антропогенних чинників.

Отож розвиток деградаційних процесів може бути зумовлений як природними, так й антропогенними чинниками. Грунтовому потенціалу України найбільшої шкоди завдають такі види деградації, як ерозія ґрунтів (водна, вітрова, механічна), дегуміфікація й ущільнення ґрунту, забруднення ґрунтів пестицидами, залишками агрохімікатів, важкими металами, радіонуклідами, кислотами та лугами й іншими техногенними викидами, засмічення ґрунтів і земельних ділянок побутовими відходами, патогенними мікроорганізмами, осолонцювання, засолення на зрошуваних землях, спрацювання торфовищ, пересушення ґрунтів тощо. Значної шкоди завдає порушення ґрунтового покриву внаслідок видобутку корисних копалин відкритим способом, відведення земельних ділянок під різні забудови, проведення шляхів сполучень і в інші категорії земель [5, с. 92].

Необхідно зазначити, що проблема деградації земель та ґрунтів постає не тільки на території України. Так, за даними Глобального фонду навколишнього природного середовища ЮНЕП, зараз у світі налічується близько 2 млрд га деградованих земель, тобто 23 % всіх придатних для використання земель охоплено процесами опустелювання і деградації. За наявними даними, 70 % території Туркменістану перетворилося на пустелю, лісистість зменшилася на 32 %. 37 % території цієї країни страждає від засолення. У Киргизькій Республіці до деградації і опустелювання близько 70,6 % території, за 70 років площа лісів тут скоротилася на 35 %. У Російській Федерації процеси деградації земель також йдуть досить інтенсивно: не засівається 33,5 млн га ріллі, не залучено в господарський оборот 2,5 млн га осушених земель, зникли знамениті російські чорноземи, з 3,34 млн га меліорованих лісів заболочується більше половини [6].

Процеси деградації земель характерні і для території Білорусі, зайнятої природною, в тому числі лісовою рослинністю. У лісовому фонді розташована значна частка еродованих та ерозійнонебезпечних земель. Їх площа помітно збільшилася в останні роки за рахунок передачі на баланс лісового господарства низькопродуктивних не покритих лісом земель, нерідко підданих руйнуванню. Активізації водної, а на піщаних ґрунтах – вітрової ерозії, сприяють суцільні рубки лісу, які залишаються домінуючими в сучасному лісокористуванні республіки. Часті випадки переосушення лісових земель під впливом прилеглих до них гідромеліоративних об'єктів, що використовуються в сільськогосподарських цілях. Велику загрозу ґрунтовому покриву республіки становлять пожежі в лісах і на торфовищах, що обумовлено як природними, так і антропогенними чинниками [7].

Ґрунти можуть підлягати деградації при неправильному використанні осушених боліт, при видобутку корисних копалин, пожежах, у зв'язку з підтопленням – всього існує 20 форм деградації: водна, вітрова, агротехнічна ерозія ґрунтів; хімічне, в тому числі радіонуклідне, забруднення земель та ґрунтів; деградація і погіршення властивостей ґрунтів, особливо торф'яних, при їх сільськогосподарському використанні; деградація земель у результаті видобутку торфу, будівельних матеріалів, проведення робіт, дорожнього та інших видів будівництва; деградація земель лісового фонду в результаті нераціонального

лісокористування і лісових пожеж; деградація земель при надмірних рекреаційних, технічних та інших антропогенних навантаженнях на землі та ґрунти [7].

Треба констатувати, що незважаючи на вжиті в країнах СНД заходи з боротьби з деградацією і опустелюванням земель, залучення лісового господарства для цих цілей все ще недостатньо у більшості пострадянських республік. У найближчі роки проблемі лісовідновлення, створення захисних насаджень в країнах СНД має бути приділено найсерйознішу увагу [6].

Наслідками деградації земель є зниження їх урожайності, міграція населення, відсутність продовольчої безпеки, порушення природних ресурсів та екосистем, а також втрата біорізноманіття, зумовленого зміною середовища існування різноманітних видів рослин та тварин, зокрема і зміни на генетичному рівні [8, с. 302]. Таким чином, прогресивний хід деградації земель, в тому числі й земель лісгосподарського призначення, призведе в першу чергу, до втрати їхньої продуктивності.

На жаль, нині використання земельних та інших природних ресурсів не відповідає вимогам раціонального природокористування. Земельні ресурси України характеризуються надзвичайно високим рівнем освоєння, також має місце недостатнє економічне та екологічне обґрунтування розподілу земель за цільовим призначенням, відсутність уваги до проблем охорони земель призвела до зменшення площ продуктивних земель, все це спричиняє виснаження земель, зниження родючості ґрунтів, їх деградацію тощо.

Забезпечення раціонального використання земель – це один із головних принципів, на яких ґрунтується земельне законодавство (ст. 5 Земельного Кодексу України). Також принцип раціонального використання земель розглядається як один із спеціальних принципів земельного права, суть якого полягає в забезпеченні результативного використання земельних ресурсів з одночасним забезпеченням їх ефективної охорони. Законодавством встановлені спеціальні вимоги з метою збереження ґрунтового шару земель, підвищення їх родючості, збереження і відтворення природних властивостей земельних ресурсів, екологічної цінності природних і придбаних якостей земельних ділянок. Наведені заходи суттєво впливають на стан забезпечення цільового і раціонального використання земельних ресурсів як одного з основних принципів земельного права [9, с. 16].

У літературі зустрічаються різні погляди щодо визначення раціонального використання земель. Так, на думку деяких учених, раціональним повинно вважатись тільки таке використання земель, при якому поряд із виробництвом економічно доцільної кількості продукції зберігається екологічна рівновага всіх природних факторів [10, с. 130]. На погляд інших авторів, раціональне землекористування означає максимальне залучення до господарського обігу всіх земель та їхнє ефективне використання за основним цільовим призначенням, створення найсприятливіших умов для високої продуктивності сільськогосподарських угідь і одержання з одиниці площі максимальної кількості продукції за найменших затрат праці та коштів [11, с. 152].

З цього приводу В. Л. Мунтян (V. L. Muntian) зауважує, що принцип раціонального й ефективного використання природних об'єктів відображає зведену в закон економічний аспект екологікористування, що виражається в намаганні з мінімальними витратами отримувати найбільший ефект від господарської експлуатації природних ресурсів, не завдаючи при цьому економічної та екологічної шкоди [12, с. 151].

Зазначимо, що в середині ХХ ст. тривалий час йшла дискусія – на предмет того, що важливіше: раціональне використання природних ресурсів або їх охорона від забруднень; ресурсоспоживання або захист природного середовища; експлуатація природи або її захист. Певною мірою спір є формальним: у ході експлуатації природних ресурсів повинна здійснюватися їх охорона; найкращим способом захисту природи є раціональність, економічність споживання природних ресурсів. Необхідність поєднання природокористування та економіки повинна передбачати ефективність ресурсоспоживання в інтересах формування та функціонування соціальної держави, що ставить своїми конституційними завданнями забезпечення гідного життя людини, сприятливі умови проживання нинішнього і майбутніх поколінь. Раціональне використання природних ресурсів передбачає врахування законів природи і потенційних можливостей навколишнього середовища, які не безмежні, володіють верхньою межею, можуть відчувати небезпечні перевантаження. Раціоналізм природокористування полягає в тому, щоб постійно підтримувати такий стан, коли можливі оптимальне споживання і відтворення природних ресурсів, коли не допускаються незворотні наслідки для навколишнього середовища [13, с. 63–64].

Більш слушне, на наш погляд, визначення поняття раціонального використання пропонує О. К. Голіченков (O. K. Golichenkov), який зазначає, що раціональне природокористування – це форма екологічної діяльності, зміст якої становить, з одного боку, збереження якості навколишнього природного середовища та природних ресурсів, а з іншого – досягнення такої моделі виробництва і споживання, при якій використання природних ресурсів забезпечує економічне зростання і сталий розвиток суспільства [14, с. 42].

Як бачимо, раціональне використання земель має прямий зв'язок з їх продуктивністю, в тому числі й з продуктивністю земель лісогосподарського призначення. Недотримання землекористувачами вимог щодо раціонального й ефективного використання земель призводить як до зменшення площ продуктивних земель лісогосподарського призначення, так і до погіршення якісного стану цих земель, а також лісових ресурсів.

Таким чином, організація раціонального використання земель лісогосподарського призначення є першочерговою задачею щодо збереження та підвищення продуктивності цих земель.

Необхідно зазначити, що погіршення якісного стану земель лісогосподарського призначення, зменшення їх продуктивності може мати місце, коли земельна ділянка не використовується. У цьому разі негативний вплив на земельні ділянки здійснюють шкідливі фізичні, хімічні та інші речовини, які

потрапляють у ґрунти з інших джерел (промислові підприємства, потрапляння шкідливих речовин з атмосфери, з підземних вод тощо).

Для оцінки стану земель, для запобігання їх забрудненню в законодавстві встановлюються нормативи гранично допустимих концентрацій шкідливих речовин. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про охорону земель» гранично допустима концентрація забруднюючих речовин – максимально допустима кількість забруднюючих речовин у ґрунтах, яка не зумовлює негативних екологічних наслідків для їх родючості, загального стану довкілля, якості сільськогосподарської продукції та здоров'я людини.

Відповідно до ч. 1 ст. 167 Земельного кодексу України господарська та інша діяльність, яка зумовлює забруднення земель і ґрунтів понад встановлені гранично допустимі концентрації небезпечних речовин, забороняється. Заборона здійснення такої діяльності також передбачена і іншими нормами чинного законодавства. Зокрема, з метою встановлення обов'язкових норм, правил, вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки законодавством проводиться екологічне нормування. Відповідно до ст. 33 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [15] екологічні нормативи встановлюють гранично допустимі викиди та скиди у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин, рівні допустимого шкідливого впливу на нього фізичних та біологічних факторів.

Забруднені небезпечними речовинами земельні ділянки використовуються з дотриманням установлених обмежень, вимог щодо запобігання їх небезпечному впливу на здоров'я людини та довкілля. Рівень забруднення ґрунтів ураховується при наданні земельних ділянок у користування, вилученні з господарського обігу та зміні характеру і режиму використання.

Так, згідно зі ст. 40 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» використання природних ресурсів громадянами, підприємствами, установами та організаціями здійснюється з дотриманням обов'язкових екологічних вимог: а) раціонального і економного використання природних ресурсів на основі широкого застосування новітніх технологій; б) здійснення заходів щодо запобігання псуванню, забрудненню, виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на стан навколишнього природного середовища; в) здійснення заходів щодо відтворення відновлюваних природних ресурсів; г) застосування біологічних, хімічних та інших методів поліпшення якості природних ресурсів, які забезпечують охорону навколишнього природного середовища і безпеку здоров'я населення; д) збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, що підлягають особливій охороні; е) здійснення господарської та іншої діяльності без порушення екологічних прав інших осіб; є) здійснення заходів щодо збереження і невиснажливого використання біологічного різноманіття під час провадження діяльності, пов'язаної з поводженням з генетично модифікованими організмами.

Таким чином, законодавство про охорону навколишнього природного середовища та про охорону земель встановлює одне з головних завдань – запобігання потраплянню шкідливих речовин в ґрунти, з метою як охорони земель, так і охорони природних об'єктів і населення країни.

Отже, раціональне використання земель лісогосподарського призначення необхідно розглядати як забезпечення землекористувачами у процесі господарської та іншої діяльності максимального ефекту в здійсненні цілей землекористування, з обов'язковим урахуванням вимог щодо охорони земель, комплексного використання, екологічної безпеки; крім цього, таке використання земель повинно включати до себе необхідність постійного відновлення споживаних природних ресурсів.

Висновки. У процесі використання земель лісогосподарського призначення землекористувачі повинні запобігати виникненню негативних наслідків, які шкідливо впливають на якість ґрунтів, і забезпечити раціональне використання земель з дотриманням правил та вимог, закріплених чинним законодавством.

Заходи з раціонального використання земель лісогосподарського призначення мають забезпечувати їх збереження, підвищення продуктивності і родючості, а також запобігати їх деградації, забрудненню та інших негативних процесів.

Список літератури:

1. Про Рекомендації парламентських слухань «Сучасний стан та перспективи розвитку земельних відносин в Україні»: Постанова Верховної Ради України від 22.09.2005 р. № 2897-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 4. Ст. 494.
2. Мельник Л. А. Правовая охрана почв : дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2005. 198 с.
3. Гавриш Н. С. Методологічні основи правового регулювання використання, відтворення та охорони ґрунтів. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2013. Вип. 1. С. 160–168.
4. Про охорону земель : Закон України від 19.06. 2003 р. № 962-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 29. Ст. 1431.
5. Раціональне використання ґрунтових ресурсів і відтворення родючості ґрунтів: організаційно-економічні, екологічні й нормативно-правові аспекти : колективна монографія / за ред. акад. НААН С. А. Балюка, чл.-кор. АЕНУ А. В. Кучера. Харків : Смугаста типографія, 2015. 432 с.
6. Опустынивание и деградация земель в странах СНГ. *Лесное и охотничье хозяйство*. 2010. № 2. С. 17–22. (По информации директора Института леса НАН Беларуси Александра Ковалевича). URL: http://www.cawater-info.net/bk/water_land_resources_use/russian_ver/pdf/3.pdf
7. Зялены Партал Таварыства «Зяленая Сетка». URL: <http://greenbelarus.info/articles/16-06-2017/degradaciya-zemel-esli-gosudarstvo-ne-spravitsya-budem-est-sverchkov>.
8. Кахнич М. Проблеми утворення, використання та охорони деградованих земель у сучасних умовах. *Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва*. 2012. Вип. 1(23). С. 298–302.
9. Земельне право: підручник / М. В. Шульга, Н. О. Барай, В. І. Гордєєв та ін.; за ред. М. В. Шульги. Харків : Право, 2013. 520 с.
10. Бриндзя Г. З. Формування сталого еколого-ландшафтного середовища як основи раціонального землекористування. *Наука й економіка*. 2009. № 3 (15). Т. 2. С. 129–133.
11. Бочко О. І. Питання раціонального використання земельних ресурсів в сучасних умовах. *Економіка АПК*. 2010. № 17 (1). С. 151–155.

12. Мунтян В. Л. Правові проблеми раціонального природокористування : монографія. Київ : Вид-во Київ. ун-ту, 1973. 184 с.
13. Боголюбов С. А. Правовые основы природопользования и охраны окружающей среды : учебник для академического бакалавриата. Москва : Юрайт, 2015. 395 с.
14. Голиченков А. К. Охрана окружающей природной среды, обеспечение экологической безопасности, обеспечение рационального использования природных ресурсов: термины, содержание, соотношение. *Экологическое право России. Сборник материалов научно-практических конференций 1995-1998 гг.* Москва : Зерцало, 1999.
15. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

References:

1. Pro Rekomendatsii parlamentskykh slukhan «Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku zemelnykh vidnosyn v Ukraini»: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 22.09.2005 r. № 2897-IV. (2005). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 4, art. 494.
2. Melnyk, L.A. (2005). Pravovaia okhrana pochv. *Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
3. Havrysh, N.S. (2013). Metodolohichni osnovy pravovoho rehulivannia vykorystannia, vidtvorennia ta okhorony gruntiv. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya yurydychna*, issue 1, 160–168 [in Ukrainian].
4. Pro okhoronu zemel: Zakon Ukrainy vid 19.06. 2003 r. № 962-IV. (2003). *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 29, art. 1431.
5. Baliuk, S.A., Kucher, A.V. (Eds.). (2015). Ratsionalne vykorystannia gruntovykh resursiv i vidtvorennia rodiuchosti gruntiv: orhanizatsiino-ekonomichni, ekolohichni y normatyvno-pravovi aspekty. Kharkiv: Smuhasta typohrafiia [in Ukrainian].
6. Opustynivanie i degradacija zemel' v stranah SNG. (2010). *Lesnoe i ohotnich'e hozjajstvo*. (Po ynformatsy dyrektora Ynstituta lesa NAN Belarusy Aleksandra Kovalevycha). issue 2, 17–22. URL: http://www.cawater-info.net/bk/water_land_resources_use/russian_ver/pdf/3.pdf [in Belarus].
7. Zjaleny Partal Tavarystva «Zjalenaja Setka». URL: <http://greenbelarus.info/articles/16-06-2017/degradaciya-zemel-esli-gosudarstvo-ne-spravitsya-budem-est-sverchkov> [in Belarus]
8. Kakhnych, M. (2012). Problemy utvorennia, vykorystannia ta okhorony dehradovanykh zemel u suchasnykh umovakh. *Suchasni dosiahnennia heodezychnoi nauky ta vyrobnytstva*, issue 1(23), 298–302 [in Ukrainian].
9. Shulha, M.V., Bahai, N.O., Hordieiev, V.I. et al. (2013). Zemelne pravo. V. Shulhy (Ed.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
10. Bryndzia, H.Z. (2009). Formuvannia staloho ekolohe-landshaftnogo seredovyscha yak osnovy ratsionalnogo zemlekorystuvannia. *Nauka y ekonomika*, 3(15), Vol. 2, 129-133 [in Ukrainian].
11. Bochko, O.I. (2010). Pytannia ratsionalnogo vykorystannia zemelnykh resursiv v suchasnykh umovakh. *Ekonomika APK*, 17(1), 151–155 [in Ukrainian].
12. Muntian, V.L. (1973). Pravovi problemy ratsionalnogo pryrodokorystuvannia. Kyiv: Vyd-vo Kyiv. un-tu [in Ukrainian].
13. Boholiubov, S.A. (2015). Pravovye osnovy prirodepol'zovaniya i ohrany okruzhajushhej sredy. Moscow: Yurait [in Russian]
14. Holychenkov, A.K. (1999). Ohrana okruzhajushhej prirodnoj sredy, obespechenie jekologicheskoy bezopasnosti, obespechenie racional'nogo ispol'zovaniya prirodnyh resursov: terminy, sodержание, sootnoshenie. *Jekolohycheskoe pravo Rossyy. Sbornyk materiyalov nauchno-praktycheskykh konferentsyi 1995–1998 rr.* Moscow: Zertsalo [in Russian]
15. Pro okhoronu navkolyshnogo pryrodnogo seredovyscha: Zakon Ukrainy vid 25.06.1991 r. № 1264-XII. (1991). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 41, art. 546.

Sharapova S. V., PhD in Law, Docent, associate professor of the Department of Land and Agrarian Law Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.
e-mail : sv.vetasharapova@gmail.com ; ORCID 0000-0001-6731-7772

Some issues of rational use of land for forestry purposes

Productivity and qualitative state of the lands of forestry depend on efficient and rational use by land users of these lands. The greatest negative impact on soils is detected in the process of their use. Inappropriate use of forest lands leads to a decrease in their productivity, which directly affects the soil fertility and ultimately leads to land degradation. The choice of the topic of the article is determined by the relevance of the problems raised in it concerning the rational use of land, their degradation.

A progressive course of land degradation, including forestry, leads in the first place to the loss of their productivity. Unfortunately, nowadays the use of land and other natural resources does not meet the requirements of rational nature management. Land resources of Ukraine are characterized by an extremely high level of development, there is also insufficient economic and ecological substantiation of the distribution of land by purpose, lack of attention to land protection problems has led to a decrease in the area of productive lands, all this leads to land depletion, soil fertility decline, degradation, etc.

Failure by land users to meet the requirements for rational and efficient use of land leads to a decrease in the area of productive lands of forest management, and to deterioration of the quality state of these lands, as well as forest resources. Thus, the organization of rational use of forest lands is a priority task in preserving and improving the productivity of these lands.

Keywords: protection; land; rational use; degradation; soils.

Надійшла до редколегії 01.05.2018 р.